

Špecifiká pri formovaní národných identít v literárnych dielach do roku 1867 (Transkultúrne a intertextuálne relácie: Ján Chalupka, Ján Kalinčiak a Ján Palárik)

Anikó Dušíková

DUŠÍKOVÁ, A.: Particulars of the formation of national identities in literature before the Austro-Hungarian Compromise of 1867 (Transcultural and intertextual relations: Ján Chalupka, Ján Kalinčiak, and Ján Palárik)

SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 69, 2022, no. 4, pp. 364-371

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2022.69.4.4>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6876-143>

Key words: multilingual space, balance, progress, youth, Hungary

The article aims at describing some of the particulars of the formation of national identities in the 19th century in the work of Ján Palárik (1822–1870) *Inkognito* ([Incognito], 1858) and Ján Kalinčiak (1822–1871) *Reštavrácia* ([County elections], 1860), *Milko hrob* ([Milko's grave], 1845/1846), and *Knieža liptovské* ([Prince of Liptov], 1852). The article analyses these works through the prism of Ján Chalupka's (1791–1871) oeuvre which, with regards to identities, seeks a balance between national identities in the multilingual Hungary. Ján Palárik and Ján Kalinčiak strive for similar goals in these works. Key notions in this regard are future and progress which is connected with youth. Starting point in this respect is the self-reflective space of the fictitious town of Kocúrskovo as the space of a possible, projected change embodied in the character of the young teacher Svoboda. Attention is devoted to the hypothesised reasons underlying those attitudes that diverge from the notions established in (national) cultural memory (such as the problem of the relationship towards Hungarian literary tradition or interpretations of the past). The article mainly focuses on the elements reflecting the relationship towards the Hungarian context of the times.

Ján Chalupka (1791 – 1871) a jeho tvorba sú filter, cez ktorý sa pozriem na niektoré špecifiká vybraných diel dvoch slovenských autorov 19. storočia, Jána Palárika (1822 – 1870) a Jána Kalinčiaka (1822 – 1871). Pôjde o texty, pri ktorých vychádzam z toho, že reflektovanie aj maďarského kontextu môže poskytnúť ucelenejší obraz.

Pre J. Chalupku bol tento kontext významný a časť maďarskej (maďarskojazyčnej) literárnej tradície bola pre neho relevantná i v rámci jeho vlastnej tvorby. Svedčí o tom okrem iného i výrazná prítomnosť citátov a odkazov na diela najvýznamnejšieho básnika maďarského literárneho klasicizmu, Mihálya Csokonaiho Vitéza (1773 – 1805). Stvárnenie slovensko-maďarských etnických vzťahov v Chalupkových dielach vo všeobecnosti charakterizuje hľadanie možností vytvorenia rovnováhy, pri zdôraznení významu princípu rovnocenného posudzovania nárokov na možnosť rozvoja jazykom podmienených národných modelov literatúry a kultúry.

Jedinú výraznú odchýlku od uvedeného predstavuje jeho porevolučná hra *Dobrovoľníci* (1854), v ktorej sú stvárnene udalosti spojené s ozbrojeným povstaním počas revolúcie 1848 – 1849. Postavy hry s maďarským a maďarónskym pozadím sú jednoznačne negatívne (priateľka Maďarov Frau von Pivonia, bývalý Slovák, ustráchaný Nyúlfí a vodca geríl Kuruc) a nositeľmi pozitívneho, akceptovateľného obsahu sú členovia slovenskej národnej gardy a ich sympatizanti, pre ktorých je odchod Kuruca a jeho ľudí dôvodom na oslavu. V autorom prepracovanej verzii *Kocúrkova*, ktorá vyšla v roku 1871, je však opäť výrazne prítomná aj tradícia prezentovaná M. Csokonaiom, aj rovnováhu hľadajúci postoj.

Teoretický základ mojich úvah tvorí koncept transkulturalizmu (Welsch 2010), ktorý umožní sledovať texty a ich kontext v rozsahu, ktorý je za horizontom tradičných, monolingválnych národných kánonov. Tie sa formovali v 19. storočí pod výrazným vplyvom predstáv Johanna Gottfrieda Herdera o význame takzvanej národnej reči (nemecký pojem Nationalsprache, v diele *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, 1784 – 1791). Podľa Wolfganga Welscha sú tieto národné kánony ostrovy, ktoré sa ako kolektívne „ja“ vymedzujú voči prejavom cudzosti a inakosti a dané prejavy v rámci vlastného naratívu aj potláčajú. Tento postoj následne vplýva i na predstavy o minulosti. V tejto súvislosti sa opieram o tézu Jana Assmanna, ktorý hovorí, že minulosť ako taká vzniká na základe nášho vzťahu k nej (Assmann 2001: 33). Vychádzam tiež z predpokladu, že sledovaní autori a prevažná časť ich dobových čitateľov poznali maďarský kontext, avšak niektoré súvislosti sú už dnešnému slovenskému čitateľovi z dôvodu absencie referenčného rámca bez vysvetliviek nedostupné či nezrozumiteľné.

Východiskom sledovania vzťahu textov J. Chalupku, J. Palárika a J. Kalinčiaka je kocúrkovská koncepcia sveta vytvorená J. Chalupkom, a to nielen v rovnomennej veselohre z roku 1830, ale aj v ďalších kocúrkovských hrách autora, najmä v hre *Starúš plesnivec* (1837), pričom táto koncepcia zasahuje tiež do štruktúry a motívov pôvodne nemecky publikovaného románu *Bendegucz, Gyula Kolompos und Pista Kurtaforint* (1841). Presah sveta *Kocúrkova* do románu je prvkom, ktorý

366 prepája daný korpus s epickou tvorbou J. Kalinčiaka. Tieto vzťahy majú pritom svoje špecifiká a vymykajú sa snahám o zjednodušené zovšeobecnenia.

Je potrebné zdôrazniť, že dobová divadelná a literárna verejnosť sa vyjadrovala ku *Kocúrkovu* na základe vydania hry z roku 1830 (v silne slovakizujúcej bibličtine) a vytvárala si k nej vzťah na základe tejto „divadelnejšej“ verzie, kým dejiny slovenskej literatúry reflektujú text autorom prepracovanej „literárnejšej“ podoby, vydanéj už v štúrovskej slovenčine v roku 1871. Postoj vyzývajúci k zrovnoprávneniu národných konceptov v rámci Uhorska je prítomný a zásadný v oboch verziách, no až v texte z roku 1871 sa stáva maďarónstvo jednoznačnou prekážkou akéhokoľvek pokroku, nielen slovenského, ale rovnako maďarského.

Ján Palárik a Ján Chalupka

Rozlíšenie dvoch verzií textu *Kocúrkova* môže mať zásadný význam aj pri sledovaní vzťahu Chalupkovho *Kocúrkova* a Palárikovej hry *Inkognito* (1858). Vo verzii z roku 1871 je už Chalupkov Svoboda oveľa sebavedomejší aj bojovnejší ako v roku 1830 (porovnanie týchto dvoch verzií umožňuje tiež nové vydanie textov z roku 2012). Hlásí sa k svojim názorom otvorenejšie a jeho argumentácia je podloženejšia, pričom táto jeho podoba je bližšia k tej, ktorú predstavuje Palárikov Jelenský. Obaja, Svoboda i Jelenský, zásadne rozlišujú pojmy maďarský a uhorský, pričom ich nepovažujú za zameniteľné synonymá. Jelenský teda môže mať svoj predobraz vo Svobodovi, je však zároveň aj predchodcom jeho výslednej podoby z roku 1871.

J. Palárik patril medzi tých (porevolučných) predstaviteľov slovenskej literatúry, ktorí (ešte stále či opäť) pripúšťali platnosť modelu slovensko-maďarskej vzájomnosti a spolupráce, a to nielen na poli literatúry a kultúry. Zároveň patril k autorom, u ktorých, podobne ako u J. Chalupku, je prítomný aj odkaz na tvorbu Károlya Kisfaludyho (1788 – 1830), považovaného za otca maďarskej veselohry.

V roku 1860 bol uverejnený Palárikov text *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*, ktorý je autorovou reakciou po úspechu *Inkognita*, kde zdôrazňuje aj to, že prebudenie záujmu obecnstva o domáce témy je vo svojej podstate vlastneckým gestom (Palárik 1955: 315). V tejto súvislosti odkazuje na K. Kisfaludyho, ktorého považuje za vzor hodný nasledovania: „Jemu zvláštne ďakovať majú Maďari za svoje precitnutie a zdarný vývin života svojho národného; lebo pred ním v takom asi stave živorili, v akom my, Slováci“ (Palárik 1955: 316).

V *Inkognite*, ktoré sa odohráva v Kocúrkove, reflektuje J. Palárik aj prvky známej Kisfaludyho veselohry *Pytači (A kérés)*, (1819). Ide však najmä o motívy známe takisto z hier, ktoré napísal veľmi populárny, v prvej polovici 19. storočia často hraný nemecký dramatik August von Kotzebue (1761 – 1819), ktorý mal výrazný vplyv aj na K. Kisfaludyho. Na zámene osôb je postavená tak Kisfaludyho, ako aj Palárikova hra. Kým v maďarskej hre ide o zámenu v osobe nevesty (chovankyňa Lidi sa vydáva za Máli, dcéru pána domu), u Palárika ide o zámenu pytačov Evičky Sokolovej (Jelenský/Jelenfý). Obe hry pritom zdôrazňujú tiež význam pokroku v zmysle presadzovania prvkov národného diskurzu, najmä s akcentom na národný jazyk. Jeho nositeľmi sa v oboch hrách stávajú predstavitelia mladej generácie.

V porovnaní s Kisfaludyho hrou (ale aj s Chalupkovým *Kocúrkovom*) je jazyková situácia v *Inkognite* už o niečo komplexnejšia. Kým spoločným znakom spiatocníckych tradicionalistov v hrách K. Kisfaludyho a J. Chalupku, ktorých možno označiť za generačných druhov, je aj ich vrelý vzťah k latinčine a pokrok

sa viaže na národný jazyk, u J. Palárika (cez postavu Evičky) vstupuje do sveta Kocúrkova aj nemčina ako jazyk novej „módy“, s ktorou je potrebné vysporiadať sa (Palárik 1955: 58).

Kým Chalupkov Svoboda, ktorý síce ukazuje nový smer, nové možnosti, je len akýmsi (novým, pozoruhodným) ostrovom v rámci *Kocúrkova*, možnosti pokroku v *Inkognite* sú už širšie a komplexnejšie. Jelenký získava na svoju stranu nielen Evičku (ktorá za prejav modernosti považovala používanie nemčiny), ale aj mladého zástancu maďarčiny Jelenfyho/Potomského. Pod vplyvom Jelenského dochádza u Evičky k zásadnej zmene: „*Vlast' svoju uhorskú, ale spolu i svoj slovenský národ milovať, to je šlachetné!*“ (Palárik 1955: 112). A Jelenfy, syn Potomského a generačný druh Jelenského, pochopí, že v Kocúrkove môžu mať v budúcnosti úspech len slovenské hry, a prijme prislúbenú pomoc Jelenského: „*Barátom, keď je tomu tak, tu je moja ruka; nech tehat žije slovenské divadlo*“ (Palárik 1955: 123-124). Zmena Kocúrkova sa stáva v kontexte hry reálnou možnosťou, podobne ako v (kocúrkovskom) *Juvelírovi* (1868) J. Chalupku: Miloslav a jeho blízki sú už v jednoznačnej prevahe nad Randaházim, Frntolínkou a ich spoločnosťou (Chalupka 1954b: 369-426).

V Kisfaludyho veselohrách (napríklad *Sprisahanci/A pártiütök*, 1820; *Nútená dobrosrdečnosť/Kénytelen jószívűség*, 1827), ale aj u Kotzebueho (napríklad v hre *Dvaja Klingsbergovia/Die beiden Klingsberg*, 1801) je častým zdrojom konfliktu (a zábavy) stret idealizmu a pragmatizmu. Táto opozícia má významotvornú funkciu tiež u J. Chalupku a J. Palárika. V Chalupkovom *Kocúrkove* je jeho paralelou konflikt (spiatočnického) pragmatizmu Tesnošila a (na budúcnosť orientovaného) idealizmu Svobodu, aj keď v hre nedôjde k osobnému stretnutiu týchto dvoch postáv a pri strete postojov pozíciu Tesnošila zastupuje pán z Chudobíc, karikatúra zemana.

Generačná podmienenosť konfliktu je viditeľná aj v Chalupkovej (kocúrkovskej) hre *Starúš plesnivec*. Odohráva sa medzi staromilskými starcami a dynamickým mladým párom (Maďar Miska a Slovenka Sabínka), ktorý je plný ideálov. Spojenie svetov mladých (maďarského a slovenského) a súčasne uchovanie si národnej, jazykom podmienenej identity je predstavou, ktorá sa v priestore hry javí ako realizovateľná, pričom jej iniciátorom, ako zásadnou podmienkou spoločného života, je nastávajúca (slovenská) manželka.

V Palárikovom *Inkognite* má vzťah pragmatizmu a idealizmu viacero podôb. Je prítomný aj ako pragmatizmus miestnych a idealizmus národne cítiaceho Jelenkého z Turca, prispôsobujúci sa podmienkam (a móde), ale aj ako konflikt medzi generačnými druhmi, (zdanlivo) pragmatickým Jelenfym (pôvodne Potomským) a (zdanlivým) idealistom Jelenským. Spoločným prvkom svetov J. Chalupku a J. Palárika je nespochybnené umiestnenie slovenského národného priestoru v rámci Uhorska, spojené s presvedčením o možnosti premeny, respektíve zmeny Kocúrkova. Ich Kocúrkovo preto nie je len miestom malosti, zmaru a nezmyselného konania. Táto predstava sa ustálila pod vplyvom interpretácie Kocúrkova u Záborského vo *Faustiáde* (1866): „*V Kocúrkove je všetko možné, čo je hlúpe*“ (Záborský 1989: 228).

368 Ján Kalinčiak a Ján Chalupka

O tom, že mladá generácia autorov druhej polovice 19. storočia reflektovala tvorbu J. Chalupku a jeho prínos v rámci národného diskurzu, svedčia aj reflexie a literárne texty J. Kalinčiaka. V *Rozpomienke na Ondreja Sládkoviča* (1862) uvádza, že J. Chalupka síce vytvoril postavy, ktoré sa stali pojмами (okrem iných Tesnošil, pán z Chudobíc, Bendegúz), ale ako autor je „vskutku neviem prečo“ neocenený, čím zaznamenáva aj istú rozpoltenosť jeho recepcie (Kalinčiak 1862: 442). S Chalupkom spája Kalinčiaka ako autora nielen sebarefektívny pohľad na niektoré oblasti národného diskurzu, ale aj akceptovanie Uhorska ako priestoru zmien a postoj, ktorý nevyklučuje dialóg.

Alter ego Chalupkovho Svobodu je u Kalinčiaka mladý Štefan Levický z *Reštavrácie* (1860). Pri stvárnení tejto postavy zakomponoval autor do jeho „životopisu“ aj prvky, ktoré ho spájajú tiež s Chalupkovým Bendegúzom (štúdium v Gemeri, pobyt v Pešti), tie však ešte vyplývajú z rozhodnutí generácie rodičov (Kalinčiak 2001c: 25-29). Časť tejto staršej generácie si však uvedomuje, že nové časy si žiadajú nových ľudí, ktorí rozumejú zmenám, pričom prvotným (iniciačným) priestorom zmeny sa v priestore románu stáva stolica (ako uhorská administratívno-správna územná jednotka).

Kalinčiakom zvolená téma volieb a niektoré motívy románu zapadajú aj do celkového kontextu stvárnenia tejto témy v maďarskej literatúre 19. storočia. Upozorňujú na to vo svojich prácach aj maďarský slovakista László Sziklay (1912 – 1987) a slovenský hungarológ Rudolf Chmel, obaja s odvolaním sa na Jozefa Hudeca, respektíve jeho citovaním (Sziklay 1962: 379; Chmel 1972: 35-36). Ide najmä o alúzie a motívické zhody s populárnou volebnou veselohrou Ignáca Nagya (1810 – 1854) s názvom *Reštavrácia* (*Tisztújítás*, 1842). Ján Števček v *Dejinách slovenského románu* (1989) síce preferuje paralelu Kalinčiakovej *Reštavrácie* a volebnej veselohry *Kvas bez chleba*, alebo *Kto bude slúžnym* (*Kvas bez kruha ili Tko će biti veliki sudac*) chorvátskeho autora Antuna Nemčića (vznikla v roku 1846, publikovaná bola v roku 1854), ale (s odvolaním sa na R. Chmela) nevyklučuje ani možnosť dialógu s inými (nekonkretizovanými) dielami, ktoré vznikli na území Uhorska (Števček 1989: 68).

Kým Nemčićov text¹ je priamo agitatívny a postavený na opozícii dobrého národovca a neprajného Maďara, obraz inakosti má u J. Kalinčiaka viac vrstiev a je komplexnejší. Podľa J. Hudeca sú najzrejmejšími spoločnými prvkami *Tisztújítás* a *Reštavrácie* podmienenie získania ženy úspechom vo voľbách, postava židovského krčmára, ktorý podporou opozície získava sympatie diváka (čitateľa), a tiež záver obidvoch hier: víťazstvo mladšieho, pokrokového zmyšľajúceho kandidáta (Hudec 1956: 509-510).

Z dnešného pohľadu je pozoruhodný najmä súzvuk opisu ambícií žien v obidvoch textoch: Aranka aj Anuľka chcú aktívne zasiahnuť do procesu kortešáčiek a volieb (Nagy 1984: 791-792; Kalinčiak 2001c: 25), a stvárnenie židovských postáv: krčmára Mózes Schnapsa v maďarskej hre a Mojžiša Goldschimera v slovenskom románe. Schnaps odmieta úplatok (aby zlou stravou a kyslým vínom vyhnal z krčmy kortešov opozície) s odôvodnením, že chce byť hoden emancipácie

1 Slovenský preklad hry je prílohou rigorózneho práce Jána Jankoviča *Nemčićova veselohra a Kalinčiakova Reštavrácia*.

(Nagy 1984: 809). Mojžiš Goldschimmer pomáha Levickovcom a Potockému požadovaním mýta od skupiny kortešov Bešeňovského. Keď sa preto musí postaviť pred súd, obhajuje ho starý Levický a dosiahne nielen jeho oslobodenie spod žaloby, ale vymôže pre Mojžiša aj náhradu straty na majetku (Kalinčiak 2001a: 93). Oba texty spája aj to, že osobné šťastie (láska) a spoločný (verejný, národný) záujem – podobne ako je to u J. Chalupku a J. Palárika – sa navzájom nevyklučujú ako ciele konania (uvedený postoj je však prítomný aj v Nemčicovej hre).

Otázka spoločného priestoru a povahy vzťahov k spoločnej minulosti z pohľadu utvárajúcich sa noriem národných diskurzov vstupuje tiež do recepcie historických poviedok J. Kalinčiaka. Aj keď sa vo *Vlastnom životopise* vyhradil voči Miklósovi Jósikovi (1794 – 1865) aj Mórovi Jókaimu (1825 – 1904), najznámejším a najpopulárnejším autorom maďarskej historickej prózy tých čias (Kalinčiak 2009: 416), najmä s Jósikom by ho mohlo spojiť aplikovanie špecifik modelu historickej prózy Waltera Scotta (1771 – 1832). Nabáda k tomu aj tematická blízkosť Kalinčiakovej poviedky *Milko hrob* (1845/1846) a Jósikovho románu *Česi v Uhorsku (A csehek Magyarországbán, 1839)*. Milko Pankrác chce „*Slúžiť vlasti, viere a – Matiašovi*“ (Kalinčiak 2001a: 75), tak isto ako Elemér Zokoli v Jósikovom románe. V kontexte historickej prózy sa pritom mení aj pohľad na možnosť súladu osobných cieľov (láska) a služby národným záujmom. Milko a Vladimír (husita) milujú jedinu dcéru žilinského richtára a Milko sa zrieka tejto lásky, aby zabezpečil pre svojho kráľa podporu od husitu. Milostný trojuholník románu, najmä slepá naruživosť soka („*Daj mi Máriu, vezmi si všetko, a ja budem spokojný*“; Kalinčiak 2001a: 75) a sebaobetavá oddanosť Milka kráľovi („*neopustím Matiaša a vlasť*“; Kalinčiak 2001a: 135) však oveľa viac ako M. Jósiku pripomínajú konflikt historickej poviedky K. Kisfaludyho s názvom Tichomír (*Tihamér, 1824*), v ktorej titulná postava obetuje svoje osobné šťastie pre službu kráľovi Ludovítovi Veľkému z Anjou. Na rozporuplnosť prijatia poviedky *Milko hrob*, na problémy spojené s prevahou „prouhorského“ pohľadu upozornil aj sám J. Kalinčiak a je signifikantné, že sa odvolával na Ludovíta Štúra ako na iniciátora jej napísania (Kalinčiak 2009: 416).

Spolupatričnosť napriek konfliktom (potreba zachovania jednoty krajiny) určuje perspektívu aj v románovej poviedke scottovského typu *Knieža liptovský (Knieža liptovské, 1852)* o ľavobočkoch Matiaša Korvína: Jána Červeňa a Jána Korvína (Kalinčiak 2001b: 329). S *Milkovým hrobom* ju spája dôraz na milostnú zápletku (láska Červeňa k Zápolovej dcére Marienke, pre ktorú bude považovaný za zradcu) a pochybnosti o schopnosti zamilovaného jedinca „*zastávať i sväté presvedčenie*“ (Kalinčiak 2001b: 315). Motív vädnutia ako cesty vedúcej k smrti, prítomný cez príbeh Červeňovej matky Katinky, odkazuje zas na spojivá tejto poviedky s tvorbou najvýznamnejšieho predstaviteľa Kisfaludyho kruhu, Mihálya Vörösmartyho (1800 – 1855), s jeho veršovaným príbehom *Krásna Ilonka (Szép Ilonka, 1833)*.

Záver

Naratívny národných diskurzov 19. storočia v slovenskej aj maďarskej literatúre (a v dejinách literatúr) charakterizuje prevaha dištinktívneho pohľadu alebo postoja. Jeho následky sa prejavujú aj pri zúžení kontextu (referenčného rámca), ktorý vstupuje do interpretácie jednotlivých diel. V prípade sledovaných textov sú za ich prirodzený, v danom priestore a v danom čase organický kontext považované

370 aj maďarskojazyčné texty, ktoré vznikli na spoločnom území a v uhorskom kultúrnom prostredí.

Chalupkovské reflektovanie viacjazyčného dobového kontextu môže prispieť k vytvoreniu ucelenejšieho obrazu tiež pri sledovaní niektorých prvkov národného diskurzu (ide napríklad o vzťah k histórii, jazyku a Uhorsku) v dielach tých autorov, ktorí, rovnako ako J. Chalupka, reflektovali potrebu dialógu vo funkcii prostriedku upozornenia na požiadavku vytvorenia rovnováhy, ktorá sa stáva podmienkou pokroku. Jeho nositeľmi sú predovšetkým mladí idealisti podľa prototypu Chalupkovho Svobodu z Kocúrka. Vo viacjazyčnom priestore sa pritom mení aj pohľad na historickú prózu scottovského typu, prezentujúcej taký obraz hodnôt, ktorý vylučuje inakosť, je postavený iba na národných stereotypoch a podmienený len perspektívou národného jazyka.

Štúdia je výstupom grantového projektu VEGA-2/0057/21 *Literárny transfer, translácia a transnacionálne literárne javy v slovensko-maďarskom priestore*. Zodpovedná riešiteľka: Mgr. Judit Görözdi, PhD. Doba riešenia: 2021 – 2024.

Pramene

- CHALUPKA, Ján [bez uvedenia autorstva], 1830. *Kocaurkovo, anebo: Gen abychom w hanbě nezůstali*. Lewoča: Pismem Jána Werthmüllera.
- CHALUPKA, Ján [bez uvedenia autorstva], 1837. *Starauš plesniwec*. W Liptovském Sw. Mikulási: u Kašpara Fejérpatakyho z Klačan.
- CHALUPKA, Ján [bez uvedenia autorstva], 1841. *Bendegucz, Gyula Kolompos und Pista Kurtaforint*. Leipzig: Otto Wigand.
- CHALUPKA, Ján, 1954a. Dobrovoľníci. In CHALUPKA, Ján. *Výber z diela v dvoch zväzkoch. Zväzok II. Drámy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 285-339.
- CHALUPKA, Ján, 1954b. Juvelír. In CHALUPKA, Ján. *Výber z diela v dvoch zväzkoch. Zväzok II. Drámy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 369-426.
- CHALUPKA, Ján, 2012. Kocúrka alebo Len aby sme v hanbe nezostali. In CHALUPKA, Ján. *Síborné dramatické dielo I*. Bratislava: Divadelný ústav, s. 119-209. ISBN 978-80-89369-51-5.
- JÓSIKA, Miklós, 1905. *A csehek Magyarországbán 1-2*. Budapest: Franklin Társulat.
- KALINČIAK, Ján, 2001a. Milkov hrob. In KALINČIAK, Ján. *Dielo I*. Bratislava: Tatran, s. 65-154. ISBN 978-80-222-0497-8.
- KALINČIAK, Ján, 2001b. Knieža liptovský. In KALINČIAK, Ján. *Dielo I*. Bratislava: Tatran, s. 267-392. ISBN 978-80-222-0497-8.
- KALINČIAK, Ján, 2001c. Reštavrácia. In KALINČIAK, Ján. *Dielo II*. Bratislava: Tatran, s. 11-96. ISBN 978-80-222-0498-9.
- KISFALUDY, Károly, 1893. Tihámér. In KISFALUDY, Károly. *Minden Munkái V*. Budapest: Franklin Társulat, s. 167-250.
- NAGY, Ignác, 1984. Tisztújítás. In *Magyar drámaírók 19. század 1*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, s. 777-845. ISBN 963-15-2611-9.
- NEMČIČ, Antun, 1974. Kvas bez chleba. Z chorvátskeho jazyka preložil Ján Jankovič. In JANKOVIČ, Ján. *Nemčićova veselohra a Kalinčiakova Reštavrácia*. Rigorózna práca. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Katedra slovenského jazyka a literatúry, s. 243-313.
- PALÁRIK, Ján, 1955. Inkognito. In PALÁRIK, Ján. *Veselohry a divadelné prejavy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 40-124.
- ZÁBORSKÝ, Jonáš, 1989. Faustiáda. In ZÁBORSKÝ, Jonáš. *Dielo I*. Bratislava: Tatran, s. 189-299. ISBN 80-222-0102-2.

Literatúra

- ASSMANN, Jan, 2001. *Kultura a paméť*. Preložil Martin Pokorný. Praha: Prostor. ISBN 80-7260-051-6.
- HUDEC, Jozef, 1956. Kalinčiakova Reštavrácia a jej ďalšia literárna súvislosť. *Slovenská literatúra*, roč. 3, č. 4, s. 509-510. ISSN 0037-6973.
- CHMEL, Rudolf, 1972. *Literatúry v kontaktoch*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- KALINČIAK, Ján, 1862. Rozpomienky na Ondreja Sládkoviča. 2. diel. *Sokol*, roč. 1, č. 12, s. 442-456.
- KALINČIAK, Ján, 2009. Vlastný životopis Jána Kalinčiaka. In KALINČIAK, Ján. *Reštavrácia a iné*. Bratislava: Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV, s. 407- 421. ISBN 978-80-8101-275-4.
- PALÁRIK, Ján, 1955. Dôležitosť dramatickej národnej literatúry. In PALÁRIK, Ján. *Veselohry a divadelné prejavy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 315-328.
- SZIKLAY, László, 1962. *A szlovák irodalom története*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- ŠTEVČEK, Ján. *Dejiny slovenského románu*. Bratislava: Tatran, 1989. ISBN 80-222-0036-0.
- WELSCH, Wolfgang, 2010. Was ist eigentlich Transkulturalität? In DAROWSKA, Lucina – LÜTTENBERG, Thomas – MACHOLD, Claudia, ed. *Hochschule als transkultureller Raum? Kultur, Bildung und Differenz in der Universität*. Bielefeld: transcript Verlag, s. 39-66. ISBN 978-3-8376-1375-9.

PhDr. Anikó Dušiková, CSc.
Katedra maďarského jazyka
a literatúry
Filozofická fakulta Univerzity
Komenského
Gondova 2
811 02 Bratislava 1
Slovenská republika
E-mail: aniko.dusikova@uniba.sk